



## บทที่ 1

### บทนำ

#### ความเป็นมาของปัญหา

วัยเด็กเป็นวัยที่สำคัญที่สุดของชีวิต นักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายท่านได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กวัยต่าง ๆ และมีความเห็นว่าการอบรมเลี้ยงดูเด็กในระยะต้นนั้นมีผลสัมพันธ์กับพัฒนาการด้านต่าง ๆ ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาในเวลาต่อมา (Kellogg 1949 : 110) Sigmund Freud นักจิตวิเคราะห์ที่ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของประสบการณ์ในวัยเด็ก อันจะมีผลโดยตรงต่อลักษณะพัฒนาการและบุคลิกภาพของมนุษย์ที่โตขึ้น เป็นผู้เห็นว่า ช่วงอายุที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง คือ ช่วงอายุในวัยเด็ก (จันทมาศ ชื่นบุญและคณะ 2515:25)

Plato นักปรัชญาเมธีชาวกรีก กล่าวว่า "การเริ่มต้นเป็นจุดสำคัญที่สุดของงานทุกชนิด การเริ่มต้นงานชีวิตก็เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเริ่มต้นงานชีวิตของเด็กเล็ก ..." (ชัยยงค์ พรหมวงศ์ 2521 : 25) ซึ่งอยู่ในระยะ 6 ปีแรกของชีวิตนับได้ว่ามีความสำคัญทางด้านพัฒนาการยิ่งกว่าในวัยอื่น ๆ โดยเฉพาะเด็กอายุ 3-6 ขวบ ซึ่งเป็นวัยก่อนเข้าเรียนเป็นวัยที่พร้อมจะสนใจทุกสิ่งทุกอย่าง ลักษณะเด่นของเด็กวัยนี้ คือ อยากรู้อยากเห็น อยากรู้อยากเป็นของตัวเอง อยากรู้อยากช่วยเหลือและหัวดี ไม่ตามใจใครง่าย ๆ วัยนี้จึงได้สมญาว่า "วัยช่างปฏิเสธ" (Negativistic Period) ที่เป็นเช่นนี้เพราะสาเหตุหลายประการ (ประหยัด ทองมาก 2527 : 15) เช่น

- เพิ่งพ้นจากความเป็นทารก เพิ่งมีความสามารถในการใช้ภาษาและเข้าใจสิ่งแวดล้อม เพิ่งรู้จักใช้ความสามารถเกี่ยวกับทางกาย เช่น แขน ขา มือ ฯลฯ ดังนั้นเด็กจึงต้องการแสดงความสามารถเหล่านี้

- รู้จักติดต่อสมาคมกับบุคคลต่าง ๆ ในครอบครัวมากกว่าเดิม และยังขยายวงไปยังเพื่อนเล่นใกล้บ้าน การติดต่อกับผู้อื่นเพิ่มและเร้าให้มีความปรารถนา

จะเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น อีกทั้งอยากตามใจตนเอง และตามใจผู้อื่นในเวลาเดียวกัน

พัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กวัยนี้ อาจกล่าวได้ว่า การเจริญเติบโตทางด้านร่างกายจะค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงเจริญเติบโตอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งร่างกายจะคล้ายผู้ใหญ่มากขึ้นเป็นลำดับ ลักษณะหน้าตาแบบทารกจะค่อย ๆ หายไป ระบบกล้ามเนื้อเจริญขึ้น มีการพัฒนาไปพร้อม ๆ กันทั้งร่างกาย สามารถเดิน วิ่ง กระโดดได้อย่างคล่องแคล่วองไว กล้ามเนื้อเล็ก ๆ ยังไม่เจริญเต็มที่ ประสาทตากับมือไม่ค่อยสัมพันธ์กัน จะเห็นได้จากการที่เด็กบางคนเขียนหนังสือหัวกลับ

ส่วนพัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กจะเริ่มต้นจากความใกล้ชิดระหว่างเด็กกับบุคคลในครอบครัวไปสู่เพื่อนบ้าน สังคมของเด็กกว้างขวางขึ้น แทนที่จะติดพ่อแม่อย่างแต่ก่อนจะกลายเป็นติดเพื่อน และบุคคลที่ไม่ใช่สมาชิกในครอบครัว แต่การคบเพื่อนของเด็กในวัยนี้ยังไม่ดีพอ เนื่องจากเด็กยังไม่ีประสบการณ์สังคม เด็กยังไม่รู้จักยอมขอม ไม่รู้จักการให้และการรับจึงมักมีการทะเลาะกันบ่อย ๆ เช่น แย่งของเล่นกัน ฉะนั้นในวัยนี้เด็กควรได้รับการฝึกอบรม ประสบการณ์เบื้องต้นที่จำเป็นในการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมหรือของกลุ่ม

ส่วนลักษณะเด่นด้านอารมณ์ คือ เด็กจะมีอารมณ์รุนแรงเสมอ เช่น ความโกรธ ความรัก ความอิจฉา เป็นต้น เด็กเริ่มมีความรู้สึกกลัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ การจากแม่ซึ่งเด็กจะแสดงอารมณ์เหล่านี้ออกมาในรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น ร้องกรี๊ด ละเมอ ถ่ายบัสสาวะรดที่นอน คุดนิ้วมือ พุดไม้ขีด เป็นต้น อารมณ์ของเด็กแต่ละคนจะมีความเข้มข้นของอารมณ์แต่ละชนิดไม่เหมือนกัน เนื่องจากสุขภาพและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันของเด็ก

ในการพัฒนาทางด้านสติปัญญา Benjamin S. Bloom (อ้างถึงใน สรุศักดิ์ หลาบมาลา 2527 : 5-16) นักการศึกษาชี้ให้เห็นว่าเข้าใจปัญหาของเด็กจะพัฒนาตามอายุคือ ระหว่างอายุ 0-4 ขวบ พัฒนาการด้านนี้มีถึง 50% 4-5 ขวบจะพัฒนา 30% และอีก 20% จะเกิดเมื่อเด็กอายุระหว่าง 8-9 ขวบ Jean Piaget และ Barbel Inhelder นักจิตวิทยากล่าวถึงองค์ประกอบ 4 ประการที่สัมพันธ์กันและเป็นตัวอธิบายพัฒนาการด้านนี้ของเด็กว่า ได้แก่

(1) ความเจริญทางชีววิทยา

- (2) การฝึกปฏิบัติและสัมผัสกับวัตถุต่าง ๆ
- (3) การมีโอกาสติดต่อสังสรรค์กับสังคม และ
- (4) แรงกระตุ้นภายในตัวเด็ก

ดังนั้นสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลและมีการเปลี่ยนแปลง จึงเป็นกุญแจ

ไปสู่การพัฒนาทางเชาวน์ปัญญา

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของเด็กมีความสัมพันธ์กัน พัฒนาการการเจริญเติบโตทางร่างกายจะเป็นไปตามวัย และขั้นความเจริญของชีวิต โภชนาการที่ดีเป็นรากฐานของสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ ส่วนพัฒนาการทางด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญานั้นการจัดสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์เป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นมาก หากสามารถปูพื้นฐานให้แก่เด็กได้ดี ให้เด็กมีเจตคติที่ถูกต้อง มีลักษณะนิสัยที่ดี และได้เรียนรู้อย่างเหมาะสมกับความสามารถแล้ว จะช่วยให้เด็กได้พัฒนาไปอย่างเต็มที่ (ประหยัด ทองมาก 2527 : 14) ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับเด็ก คือ ผู้ปกครอง และครู ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสำคัญ สามารถช่วยส่งเสริมประสบการณ์เพื่อพัฒนาการด้านต่าง ๆ แก่เด็กได้หลายวิธี นอกเหนือจากการเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก เช่น การจัดสิ่งแวดล้อมที่ดีให้แก่เด็ก การให้เด็กได้เล่นร่วมกับเพื่อน ๆ การเล่นของเล่น การเล่นสมมติ เป็นต้น

การอ่านหนังสือก็เป็นวิธีหนึ่งที่จะเพิ่มพูนประสบการณ์ของผู้อ่าน เนื้อเรื่องในหนังสือจะเป็นสิ่งประทับใจและปลูกฝังนิสัย ตลอดจนความประพฤติของเด็กก่อนวัยเรียนได้อย่างดียิ่ง จิตแพทย์และนักจิตวิทยาได้แสดงทัศนะจากประสบการณ์ในวิชาชีพอันยาวนานของเขาว่า วรรณกรรมเด็กโดยเฉพาะนิทานสำหรับเด็กช่วยแก้ไขปัญหาทางจิตของเด็ก เช่น ความกลัวโดยไร้เหตุผล ความโกรธ และพฤติกรรมที่เป็นปัญหาอย่างอื่นได้ (ศรีเรือน แก้วกังวาล 2528 : 158) David Clarence McClelland (อ้างถึงใน ดวงเดือน พันธุมนาวัน 2527:34) ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของนิทานสำหรับเด็กว่าชาติใดที่นิทานสำหรับเด็กมีเนื้อหาก้าวร้าวสมถะมาก ภายใน 50 ปีหลังจากนั้น ชาตินั้นจะมีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจมากขึ้นกว่าเดิมอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งแสดงว่านิทานสำหรับเด็กอาจเป็นส่วนสำคัญที่เตรียมเยาวชนของชาติให้พร้อมที่จะพัฒนาทางเศรษฐกิจเมื่อเป็นผู้

าใหญ่ เพราะฉะนั้นผู้ปกครอง และครูจึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้เด็กได้อ่านหนังสือที่ดีมีความเหมาะสมกับวัย เพราะหนังสือแต่ละเล่มมีความเหมาะสมต่อผู้อ่านกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเสมอ หากเราไม่สอนให้ถูกต้องเสียตั้งแต่ตอนต้นแล้ว ในภายหลังเรามักต้องใช้เวลาเพื่อแก้ไขมากกว่าสร้างเด็ก

### งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หนังสือสำหรับเด็กประกอบด้วยรูปกับเรื่อง เป็นสำคัญ เด็กพอจะเินภาพที่สวยงาม มีสีสัน สะดุดตา และเนื้อเรื่องที่สนุกสนาน มีงานวิจัยหลายเรื่องได้ศึกษาถึงองค์ประกอบที่สำคัญของหนังสือสำหรับเด็กวัย 3-5 ขวบ

#### งานวิจัยเรื่องภาพประกอบและสีของภาพ

สุดาพร ประหัสฎาภกร (2513) วิจัยเรื่อง "สีของอุปกรณ์การสอนที่นักเรียนระดับอนุบาลในจังหวัดพระนครชอบ" เพื่อศึกษาหลักการเลือกสีของอุปกรณ์การสอนสำหรับนักเรียนระดับอนุบาลในจังหวัดพระนคร โดยใช้เครื่องมือทดสอบความชอบสีของนักเรียนระดับอนุบาล คือ ลูกบาศก์สีขนาด 1 ลูกบาศก์นิ้วที่สร้างขึ้นตามเกณฑ์ของสี 4 จ้าพวก (14 สี) คือ

สีปฐมภูมิ (สีแดง เหลือง น้ำเงิน)

สีทุติยภูมิ (สีแสด เขียว ม่วง)

สีตติยภูมิ (สีแสดแดง แสดเหลือง เขียวน้ำเงิน เขียวเหลือง

ม่วงน้ำเงิน ม่วงแดง)

สีดำ ขาว

ต่อจากนั้นจึงให้นักเรียนอนุบาล 100 คนเลือกอุปกรณ์ 10 สีตามลำดับความชอบจากมากไปหาน้อย ผลปรากฏว่าสีที่นักเรียนชอบมากที่สุดคือ สีแดง รองลงมาคือ สีเหลือง สีแสดเหลือง สีเขียวเหลือง สีแสดแดง สีขาว สีน้ำเงิน สีเขียว สีม่วงน้ำเงิน สีม่วงแดง สีม่วง สีเขียวน้ำเงิน และสีดำเป็นอันดับสุดท้าย จ้าพวกสีที่นักเรียนระดับอนุบาลชอบมากที่สุด คือสีปฐมภูมิ รองลงมาคือ สีตติยภูมิ สีทุติยภูมิ

และสีขาว ดำ นักเรียนในระดับอนุบาลชอบสีอ่อนมากกว่าสีเขียว และชอบสีขาวมากกว่าสีดำ

ฉลองชัย สุรวัฒนบุรุษ (2514) วิจัยเรื่อง "แบบและสีของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กอนุบาล" เพื่อหาแบบและสีของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กในระดับอนุบาลที่นักเรียนอนุบาลชอบ โดยใช้เครื่องมือทดสอบความชอบแบบและสีของภาพ ซึ่งเป็นภาพที่สร้างขึ้นตามหลักเกณฑ์ของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก 5 จำพวกคือ

- (1) ภาพวาดเหมือนจริงแฉงา (สีขาวดำ สี 1 สี สีหลายสี)
- (2) ภาพวาดเหมือนจริงลายเส้น (สีขาวดำ สี 1 สี สีหลายสี)
- (3) ภาพประดิษฐ์วาดง่าย ๆ แบบแฉงา (สีขาวดำ สี 1 สี สีหลายสี)
- (4) ภาพประดิษฐ์วาดง่าย ๆ แบบลายเส้น (สีขาวดำ สี 1 สี สีหลายสี)
- (5) ภาพถ่าย (สีขาวดำ สี 1 สี สีหลายสี)

ผลปรากฏว่า ภาพที่นักเรียนชอบมากที่สุด คือ ภาพประดิษฐ์แฉงาสีหลายสี รองลงมา คือ ภาพประดิษฐ์ ภาพลายเส้นสีหลายสี ภาพถ่ายสีหลายสี ภาพเหมือนจริงแฉงาสีหลายสี ภาพเหมือนจริงลายเส้นสีหลายสี ภาพถ่ายสี 1 สี ภาพประดิษฐ์แฉงาสี 1 สี ภาพประดิษฐ์ลายเส้นสี 1 สี ภาพเหมือนจริงแฉงาสี 1 สี ภาพเหมือนจริงลายเส้นสี 1 สี ภาพถ่ายขาวดำ ภาพเหมือนจริงแฉงาขาวดำ และภาพเหมือนจริงลายเส้นขาวดำ เป็นอันดับสุดท้าย นักเรียนในระดับอนุบาลชอบภาพสีหลายสีมากกว่าภาพสี 1 สี และภาพถ่ายขาวดำ

สุปรียา โคจรสวัสดิ์ (2522) ศึกษาเรื่อง "หนังสือภาพที่เหมาะสมสำหรับเด็กในระดับอนุบาลในด้านความเหมาะสมและความสัมพันธ์ของภาพกับเนื้อหา รูปแบบ สี และขนาดของภาพ รวมทั้งความสนใจเนื้อเรื่องในหนังสือภาพของเด็กในระดับอนุบาล โดยใช้หนังสือภาพที่พิมพ์จากต่างประเทศจำนวน 17 เล่ม ำที่นักเรียนระดับ

อนุบาลชั้นปีที่ 2 จำนวน 60 คน เลือกคนละ 4 ครั้ง และตอบคำถาม

ครั้งที่ 1 ให้นักเรียนเลือกหนังสือที่นักเรียนเห็นว่ามีสีสวยที่สุด 1 เล่ม

ครั้งที่ 2 ให้นักเรียนเลือกหนังสือที่มีภาพขนาดที่นักเรียนชอบที่สุด 1 เล่ม

ครั้งที่ 3 ให้นักเรียนเลือกหนังสือที่เห็นว่าดีที่สุดในเล่ม และบอกเหตุผล แล้วให้นักเรียนเล่าเรื่องในหนังสือทั้ง 3 เล่มให้ฟัง เพื่อทราบความเหมาะสมของภาพกับเนื้อหาของเรื่อง

ครั้งที่ 4 ให้นักเรียนเลือกหนังสือที่นักเรียนเห็นว่าไม่ชอบที่สุด 1 เล่ม และให้เหตุผล ผลปรากฏว่าภาพที่เหมาะสมสำหรับเด็กในระดับอนุบาลต้องเหมาะสมกับเนื้อหาของเรื่อง เป็นภาพที่มีชีวิต เป็นภาพถ่าย ๆ ไม่มีรายละเอียดซับซ้อน แบบภาพการ์ตูน เป็นภาพขนาดใหญ่มี 2 มิติ มีสีสัน และเป็นพวกสีอ่อน

สำหรับงานวิจัยของต่างประเทศนั้น Mabel Rudisill (1952) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาเรื่องคุณภาพของภาพในด้านที่เกี่ยวกับสีที่เด็กชอบ โดยใช้ภาพสีเหมือนจริง ภาพวาดสีที่ไม่ใช่แบบเหมือนจริง และภาพขาวดำให้เด็กดู แล้วเลือกภาพที่ชอบที่สุด ปรากฏว่าเด็กชอบภาพเหมือนจริงสี และชอบภาพขาวดำมากกว่าภาพสีแบบไม่เหมือนจริง เด็กโตจะชอบภาพเหมือนจริงมากกว่าเด็กเล็ก

Thomas L.Clifford แห่งมหาวิทยาลัยมิชิแกน และ Allen D.clavin แห่งมหาวิทยาลัยฮอลลิน (1958) วิจัยเกี่ยวกับการชอบสีของเด็ก ระดับอนุบาลถึงเกรด 5 พบว่า ภาพสีได้รับความสนใจจากประชากรทุกระดับชั้น มากกว่าภาพขาวดำ

Helen Anesden Ruth (1960) ได้วิจัยเรื่อง "Children's preferences in Picture Story Book Variable" เพื่อศึกษาว่าเด็กในช่วงวัย 3-5 ขวบ ชอบภาพประเภทใด ก็สี มีลักษณะภาพอย่างไร โดยได้ทดลองกับนักเรียนระดับอนุบาล เป็นนักเรียนชายและหญิงจำนวนเท่า ๆ กัน ให้นักเรียนดูภาพลักษณะต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นมาเพื่อการทดลอง 10 ภาพ ได้แก่

(1) ภาพเขียนลายเส้นขาวดำ

- (2) ภาพเขียนสีเดียว
- (3) ภาพเขียนสองสี
- (4) ภาพเขียนสามสี
- (5) ภาพเขียนสีสี่เป็นภาพคล้ายของจริงตามธรรมชาติ
- (6) ภาพเขียนสีสี่เป็นสีอ่อนทุกสี
- (7) ภาพเขียนสีสี่เป็นสีเข้มทุกสี
- (8) ภาพถ่ายขาวดำ
- (9) ภาพเขียนเหมือนจริงสี่สี
- (10) ภาพประดิษฐ์สี่สี

เด็กแต่ละคนจะได้รับการทดสอบคนละ 2 ครั้ง เว้นระยะห่างแต่ละครั้ง 1 สัปดาห์ให้เด็กดูภาพทั้ง 10 ภาพ แล้วตอบว่าชอบภาพไหนมากที่สุด บปรากฏผลการวิจัยดังนี้ เด็กชายอายุ 3-5 ขวบชอบภาพไม่แตกต่างกัน เด็กชายและเด็กหญิงที่อ่านหนังสือเก่งต่างเลือกภาพลักษณะเดียวกัน เด็กเลือกภาพที่อยู่ด้านขวามากกว่าด้านซ้าย ภาพสี่สีทั้งสีอ่อนและสีเข้มได้รับเลือกมากกว่าขาวดำ ภาพถ่ายขาวดำได้รับความนิยมมากกว่าภาพลายเส้นขาวดำ ภาพเขียนง่าย ๆ ที่สร้างจินตนาการ จะได้รับความนิยมมากกว่าภาพเหมือนจริง เด็กอายุ 3 ขวบชอบภาพเหมือนจริง เด็กอายุ 5 ขวบชอบภาพเลียนแบบของจริง ภาพสี่สีได้รับความนิยมมากกว่าภาพ 2-3 สี

จากงานวิจัยเรื่องภาพและสีของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน จะเห็นว่าภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนชอบจะเป็นภาพขนาดใหญ่ รายละเอียดของภาพไม่ซับซ้อน สีของภาพเป็นสีที่สดใสประเภทสีอ่อนในภาพหนึ่ง ๆ ควรมีหลายสี

งานวิจัยด้านเนื้อหาของหนังสือสำหรับเด็ก

สุนทรีย์ มีพร้อม (2522) วิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์หนังสือสำหรับเด็กฉบับชนะการประกวด" โดยวิเคราะห์หนังสือสำหรับเด็กฉบับชนะการ

ประกวดในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ตั้งแต่ พ.ศ. 2515-2519 จำนวน 17 เล่ม แยกเป็นหนังสือประเภทบันเทิงคดี และสารคดี พบว่าหนังสือประเภทสารคดีสอนให้เด็กรู้จักการปฏิบัติตนในสังคมและสอนให้เข้าใจวัฒนธรรมในสมัยก่อน ส่วนหนังสือประเภทบันเทิงคดีนั้นสอนให้เด็กเชื่อฟังคำสั่งสอนและมีความกตัญญูรู้คุณต่อบิดา มารดา ครู อาจารย์ สอนในเรื่องความสามัคคี ความซื่อสัตย์ ความกล้าหาญ และความอดทน รวมทั้งให้มีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน และสอนให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

พวงมณี ตันติวงศ์ (2523) ศึกษาเรื่อง "ความคิดเห็นของครูโรงเรียนอนุบาลอินเขตกรุง เทพมหานครที่มีต่อหนังสือเด็กในวัยเริ่มอ่าน" เพื่อศึกษาทัศนคติของครูผู้สอนชั้นอนุบาลในการใช้หนังสือเด็กประกอบการเรียนการสอน ประโยชน์ของหนังสือเด็กในการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา รวมทั้งเพื่อทราบความต้องการหนังสือเด็กในบางด้านที่ยังไม่มีการจัดทำขึ้น ปรากฏผลการวิจัยว่า ประเภทของหนังสือที่เหมาะสมกับความสนใจของเด็กมากที่สุด คือ นิทานประกอบภาพเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติ พืช สัตว์ โดยเฉพาะตัวละครที่เป็นสัตว์พูดได้ และชอบคำประพันธ์ที่เป็นบทสนทนาสั้น ๆ ส่วนประโยชน์ของหนังสือในการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก ครูให้ความเห็นว่า หนังสือหัดเขียน ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกายมากที่สุด หนังสือหัดวาดภาพระบายสี หนังสือภาพและหนังสือนิทานช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์มากที่สุด และหนังสือโคลงกลอนช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และสติปัญญามากที่สุด สำหรับความต้องการในด้านที่ยังไม่มีการจัดทำเพียงพอ ได้แก่ หนังสือประเภทบันเทิง โดยเฉพาะนิทาน สารคดีประเภทให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว และนอกจากนี้ยังต้องการภาพประกอบที่ทำให้อารมณ์ขันแก่เด็ก ส่วนงานภาษาที่เป็นคำพูดของเด็ก ปกหนังสือที่ทำด้วยผ้า หรือพลาสติก และตัวหนังสือขนาดใหญ่

วรรณี ศิริสุนทร (2523) วิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์หนังสือภาษาไทยสำหรับเด็กฉบับชนบทการประกวดตั้งแต่ 2520-2523" เพื่อศึกษาความคิด



เห็นของเด็กที่มีต่อหนังสือที่ได้รับรางวัล หนังสือที่นำมาวิเคราะห์ทั้งหมดมีจำนวน 46 เรื่อง พบว่าเนื้อหาสำหรับเด็กวัยเริ่มหัดอ่าน (3-5 ขวบ) ที่ชนะการประกวด 13 เรื่อง ส่วนใหญ่เนื้อหาดี ภาพประกอบดีและดีมาใกล้เคียงกัน การใช้ภาษาดีมาก และเมื่อพิจารณาทั้ง 3 ด้าน ปรากฏว่าเป็นหนังสือที่มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก 5 เรื่อง ระดับดี 8 เรื่อง

วิจิตรา สุภากร (2523) วิจัยเรื่อง "วิเคราะห์หนังสืออ่านสำหรับเด็กในด้านคุณธรรมที่พิมพ์เป็นภาษาไทยระหว่างปี พ.ศ. 2520-2522" เพื่อหาประเภทของคุณธรรมที่ปรากฏในหนังสือและดูว่าคุณธรรมต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับประเภทของหนังสือหรือไม่ โดยผู้วิจัยแบ่งหนังสือออกเป็น 3 ประเภท คือ นิทานชาวบ้าน วรรณกรรมปัจจุบัน และวรรณกรรมร้อยกรอง ผลการวิจัย พบว่า หนังสือทั้ง 3 ประเภท มีคุณธรรมด้านมารยาทและนิสัยส่วนบุคคล ความเมตตากรุณาและหลักธรรมในการอยู่ร่วมกันมากที่สุด หนังสือประเภทนิทานชาวบ้าน และวรรณกรรมร้อยกรองมีคุณธรรมในด้านมารยาทและนิสัยส่วนบุคคลปรากฏอยู่มากที่สุด ส่วนคุณธรรมที่ปรากฏน้อยที่สุดในหนังสือทั้ง 3 ประเภท ได้แก่ คุณธรรมทางด้านความละเอียดและ เกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว คุณธรรมในด้านความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ คุณธรรมแต่ละประเภทที่ปรากฏในหนังสือขึ้นอยู่กับประเภทของหนังสือ

นิตา ชูโต, กล่อมจิตต์ พลายเวช และกานต์มณี ตักดีเจริญ (2524) ศึกษาเรื่อง "การวิเคราะห์เนื้อหาหนังสืออ่านสำหรับเด็ก" เพื่อให้ทราบถึงปริมาณ ประเภทเนื้อหาสาระของหนังสือ ตลอดจนเนื้อหาสาระที่เด็กได้รับหลังการอ่านหนังสือ โดยศึกษาจากหนังสือสำหรับเด็กอายุ 1-14 ขวบ ที่มีจำหน่ายในตลาดหนังสือช่วงเดือนตุลาคม 2523 แยกประเภทหนังสือตามเนื้อหาและวัยของผู้อ่านเป็นช่วง อายุ 3-6 ขวบ, 6-9 ขวบ และ 9 ขวบขึ้นไป วิเคราะห์เนื้อหาและคัดเลือกหนังสือจากกลุ่มช่วงอายุต่าง ๆ 50 เล่ม ทดลองให้เด็กนักเรียนตามช่วงอายุนั้น ๆ อ่านและตอบแบบสอบถาม ผลการศึกษาสรุปว่า มีหนังสือสำหรับเด็กจำนวนทั้งสิ้น 787 เล่ม แยกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้

เรื่องอ่านเล่นสมัยใหม่ ๓ 43.5% วรรณกรรมพื้นบ้าน 29.7% สารคดี 26.8% เนื้อหาสาระของหนังสือให้ความรู้ด้านต่าง ๆ ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ให้ความสำคัญบางประการทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ เรื่องรู้จักใช้สติปัญญา และความฉลาดเพื่อให้พ้นภัย ความกตัญญู ความกล้าหาญ ท้าได้สู้ได้ ท้าชั่วได้ชั่ว การเป็นคนดี เป็นคนมีเหตุผล เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมตตากรุณา พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ไม่โลภ ความรักระหว่างเพื่อน รักและเมตตาสัตว์ ไม่อิจฉาริษยา ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี ความขยันหมั่นเพียร ไม่ไว้ใจคนแปลกหน้า เชื่อฟังผู้ใหญ่ รักการไปโรงเรียน ไม่พูดปด ความรอบคอบ เห็นใจผู้อื่น ประชาธิปไตย และรู้จักคุณค่าของของเล่น นอกจากนี้หนังสือเด็กยังทำให้แบบอย่างความคิดต่าง ๆ อื่น ๆ เช่น ฉลาดแกมโกง คนฉลาดเอาเปรียบคนโง่ และเกียจคร้านได้ดี เป็นต้น เด็กนักเรียนส่วนใหญ่ เมื่ออ่านหนังสือแล้วสามารถจับประเด็นเนื้อหาสาระของหนังสือได้ดี

วิชรินทร์ บรรณเกียรติ (2529) วิจัยเรื่อง "การศึกษามโนทัศน์ทางจริยธรรมในหนังสืออ่านสำหรับเด็กที่ชนะการประกวดในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ พ.ศ. 2515-2527" เพื่อศึกษามโนทัศน์ทางจริยธรรมในหนังสืออ่านสำหรับเด็กที่ชนะการประกวดในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ พ.ศ. 2515-2527 จำนวน 135 เล่ม แบ่งหนังสือดังกล่าวออกเป็น 4 กลุ่ม คือ หนังสืออ่านสำหรับเด็กระดับเริ่มอ่าน (3-6 ขวบ) จำนวน 37 เล่ม หนังสืออ่านสำหรับเด็กระดับชั้นประถม (6-11 ขวบ) จำนวน 38 เล่ม หนังสืออ่านสำหรับเด็กระดับก่อนวัยรุ่น (11-14 ขวบ) จำนวน 53 เล่ม และหนังสืออ่านสำหรับเด็กประเภทการ์ตูนสำหรับเด็กจำนวน 7 เล่ม ปรากฏว่ามโนทัศน์ทางจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละมีมากที่สุดหนังสืออ่านสำหรับเด็กระดับเริ่มอ่าน และมโนทัศน์ทางจริยธรรมที่ปรากฏน้อย ได้แก่ มโนทัศน์ทางจริยธรรมด้านการไม่โลภ และไม่ขโมย ด้านการไม่ละเมิดของรักของผู้อื่น ด้านการไม่หลงและเสพสิ่งเสพผิดให้โทษ ด้านความละเอียดและความเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านการท้อใจให้สงบ-มีสมาธิและอารมณ์แจ่มใส ด้านความมีน้ำใจเป็นธรรมไม่ลำเอียง ด้านการยอมรับความเปลี่ยนแปลงด้านมารยาทและนิสัยส่วน

บุคคลในการกิน นอน ขับถ่าย แต่งกาย และสังคมระหว่างเพศ และด้านความ  
จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ สำหรับมโนทัศน์ทางจริยธรรมที่ไม่  
ปรากฏในหนังสืออ่านสำหรับเด็กทั้ง 4 กลุ่มเลยคือ มโนทัศน์ทางจริยธรรมด้าน  
ความประณีต ละเอียดถี่ถ้วน

Janelle Avenell Paris (1977) ได้วิเคราะห์เปรียบเทียบ  
เนื้อหาเกี่ยวกับอาชีพที่ปรากฏในบันเทิงคดีแนวสมจริงสำหรับเด็กที่พิมพ์ในช่วงปี  
ค.ศ. 1950-1954 กับ ค.ศ. 1970-1974 จำนวน 150 เล่ม โดยสุ่มตัวอย่าง  
มาจาก Book Review Digest ผลการวิจัยปรากฏว่า หนังสือเด็กในช่วงปีหลัง  
(ค.ศ. 1970-1974) ให้ความสำคัญเกี่ยวกับอาชีพมากกว่าหนังสือสำหรับเด็กในช่วง  
ช่วงแรก (ค.ศ. 1950-1954) และภาพพจน์ของอาชีพที่ปรากฏในหนังสือเด็กแคบ  
กว่าความเป็นจริงมาก ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพในหนังสือเด็กใช้อ้างอิงไม่ได้ เนื่อง  
จากให้ข้อมูล คลาดเคลื่อนไม่ครบถ้วน มีทั้งเกินความจริง และน้อยกว่าความเป็น  
จริง มีการประเมินคุณค่าอาชีพที่ใช้แรงงานในทางลบ มองสมรรถภาพในการท  
งานของสตรีด้อยกว่าบุรุษ มีงานเพียง 28 ประเภทจากจำนวน 298 ประเภทที่  
แสดงว่า สตรีมีโอกาสดำรงงานร่วมกับบุรุษ นอกจากนั้นฉากในเรื่องบันเทิงคดี  
สำหรับเด็กไม่เป็นไปตามสภาพที่แท้จริงของสังคมและ เศรษฐกิจและมุ่งที่คณงานชั้น  
กลางมากกว่าจะมีคณงานหลาย ๆ ระดับรวมกัน

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า งานวิจัยด้านเนื้อหาหนังสือสำหรับเด็กก่อนวัย  
เรียนยังไม่มีการศึกษาถึงประเภท และ เนื้อเรื่องของหนังสือสำหรับเด็กก่อนวัย  
เรียนโดยตรง ทั้ง ๆ ที่ปัจจุบันหนังสือสำหรับเด็กวัย 3-5 ขวบมีการผลิตกันมาก  
ขึ้น มีรูปแบบและเนื้อหาต่าง ๆ กัน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาดูว่า หนังสือ  
สำหรับเด็กวัย 3-5 ขวบที่มีอยู่ในปัจจุบันมีการจัดพิมพ์ขนาดรูปเล่ม จำนวนหน้า  
และวัสดุวัสดุบ้าง

### วัตถุประสงค์

1. ศึกษาลักษณะหนังสือสำหรับเด็กวัย 3-5 ขวบ ได้แก่ ขนาด รูปเล่ม จำนวนหน้า และวัสดุที่ใช้ผลิตหนังสือ
2. ศึกษาถึงประเภทและเนื้อหาของหนังสือสำหรับเด็กวัย 3-5 ขวบ ว่ามีในด้านใดบ้าง และมีจำนวนมากน้อยเพียงใด

### แนวเหตุผลที่สำคัญ

หนังสือสำหรับเด็กวัย 3-5 ขวบ ส่วนใหญ่เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคม อารมณ์ และสติปัญญาแก่เด็ก เป็นเรื่องสั้น ๆ ที่มีจำนวนหน้าประมาณ 10-20 หน้า และมีขนาดรูปเล่มประมาณ 8 หน้ายก

### ขอบเขตการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ หนังสือสำหรับเด็กวัยก่อนวัยเรียนจำนวน 129 เรื่อง ไม่รวมหนังสือหัดเขียน หัดวาดภาพระบายสี และหนังสือแปลสำหรับเด็ก มีข้อกำหนดในการคัดเลือก ดังนี้

1. เป็นหนังสือที่มีขนาดใหญ่ที่มีขนาดใหญ่ประมาณ 3/5 ของหน้ากระดาษ (รักพร ชิงธาดา 2531:45) อาจเป็นหนังสือภาพที่ไม่มีคำบรรยายหรือมีทั้งภาพและเรื่อง เนื้อเรื่องเป็นเรื่องสั้น ๆ มีจำนวนหน้าอยู่ระหว่าง 10-30 หน้า (กล่อมจิตต์ พลายเวช 2526 ข : 96) ตัวอักษรที่เข้าบรรยายมีขนาดใหญ่ เขียนเป็นคำ ๆ มีความชัดเจน
2. เป็นหนังสือที่ตีพิมพ์เป็นครั้งแรกในประเทศไทย ในระยะเวลา 5 ปีตั้งแต่ พ.ศ. 2526-2530
3. ระบุปีที่พิมพ์ไว้ที่ตัวเล่มอย่างชัดเจน
4. เป็นหนังสือที่จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ของเอกชน ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการค้า

### วิธีดำเนินการวิจัย

1. สํารวจรายชื่อหนังสือสำหรับเด็กที่พิมพ์ในประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2526-2530 จากบรรณานุกรมหนังสือสำหรับเด็ก รายชื่อหนังสือของสำนักพิมพ์ ร้านจำหน่ายหนังสือและห้องสมุดเพื่อให้ได้จำนวนมากที่สุด
2. คัดเลือกและรวบรวมหนังสือที่มีลักษณะเหมาะสมสำหรับเด็กวัย 3-5 ขวบตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้
3. ศึกษาความเป็นมาของหนังสือสำหรับเด็กของไทย และการแบ่งประเภทของหนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน เพื่อนํามาใช้ในการแบ่งประเภทหนังสือจากตำรา เอกสารต่าง ๆ ตลอดจนศึกษาสภาพการณ์หนังสือสำหรับเด็กวัย 3-5 ขวบในวารสารและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ
4. ศึกษาแนวทางการวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนจากเอกสารและแหล่งต่าง ๆ เพื่อนํามาใช้ในการสร้างเกณฑ์วิเคราะห์เนื้อหา
5. นำเกณฑ์ที่ได้จากข้อ 4 1ให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านหนังสือสำหรับเด็ก ได้แก่ นักเขียนหนังสือสำหรับเด็กจำนวน 5 ท่านพิจารณา นำข้อเสนอแนะที่ได้มาปรับปรุงเกณฑ์และใช้วิเคราะห์ข้อมูล
6. อ่านหนังสือและศึกษาลักษณะที่เป็นประชากรทีละเล่ม เขียนรายการบรรณานุกรมและบรรณนิทัศน์
7. อ่านหนังสือที่เป็นประชากรซ้ำอีก 2 ครั้ง พร้อมขีดรอยคะแนนลงในตารางการวิเคราะห์
8. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย โดยใช้สูตร 
$$F = \frac{\sum f}{N}$$
- และหาค่าร้อยละโดยใช้สูตร 
$$P = \frac{n}{N} \times 100$$
9. สรุปผลการวิเคราะห์และนำเสนอในรูปตาราง
10. อภิปรายผลและเสนอแนะ

### ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบสภาพและจำนวนหนังสือสำหรับเด็กวัย 3-5 ขวบที่มีการผลิตในปัจจุบัน
2. ผลการวิจัยอาจได้แนวทางและข้อเสนอแนะแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตหนังสือสำหรับเด็กวัย 3-5 ขวบให้ผลิตหนังสือที่มีเนื้อหาส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก
3. ผลจากการศึกษาประเภทและเนื้อหาหนังสืออาจใช้เป็นแนวทางสำหรับบรรณารักษ์ ครู และผู้ปกครองในการเลือกซื้อ และส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กวัยนี้

### คำอธิบายศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

เด็กก่อนวัยเรียน หมายถึง เด็กที่มีอายุในช่วง 3-5 ขวบ ซึ่งมีคำเรียกต่าง ๆ กัน ได้แก่ วัยเด็กตอนต้น วัยก่อนเข้าเรียน วัยเริ่มหัดอ่าน เด็กอนุบาล

รูปเล่มของหนังสือ หมายถึง รูปเล่มแบบสี่เหลี่ยมแนวตั้ง (upright) รูปเล่มแบบสี่เหลี่ยมแนวนอน (oblong) รูปเล่มทรงหลายเหลี่ยม วงรี วงกลม รูปเล่มพับไปมา และรูปเล่มที่สอดคล้องกับเนื้อหาของหนังสือ เช่น รูปสัตว์ ผลไม้ ตุ๊กตา เป็นต้น

วัสดุที่ใช้ผลิตหนังสือ หมายถึง วัสดุที่ใช้ในการทำเล่มหนังสือ ได้แก่ กระดาษ ผ้า และพลาสติก

ขนาดของหนังสือ หมายถึง ลักษณะของหนังสือที่สังเกตได้ว่าใหญ่ หรือเล็ก ซึ่งหนังสือสำหรับเด็กส่วนใหญ่มีขนาด 8 หน้ายก คือถ้าเป็นหนังสือที่พิมพ์จากกระดาษขนาดมาตรฐาน 31x43 นิ้ว จะได้หนังสือ 8 หน้ายกขนาด 7 1/2x10 1/4 นิ้ว และกระดาษมาตรฐาน 24x35 นิ้ว จะได้หนังสือ 8 หน้ายก ขนาด 6x8 1/2 นิ้ว ขนาดที่กล่าวมาอาจคลาดเคลื่อนได้ 1/4 นิ้ว เพราะการเขียนเล่มอาจมีขนาดต่างกัน (กาธร สติรกุล 2523: 322)